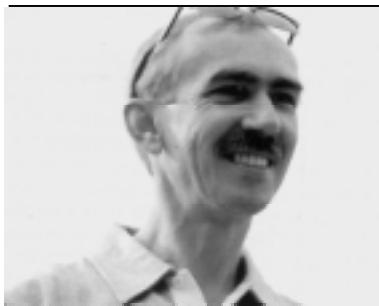

Аляксандар Ірванец

...Ахвяры й пралітая кроў гуртуюць
нашыя шэрагі! Вашыя шэрагі, чуеш?!

Маленькая п'еса пра зраду для адной акторкі

Дзея першая

Белы пакой, па дыяганалі развернуты да гледача, гэта значыць замест так званай “нябачнай сцяны” нябачнымі зьяўляюцца 3-я й 4-я сцены. У дэзвюх рэальных сценах — дэзвёры й вакно. Мінімум мэблі: ложак, стол, крэсла, шафка пад адзеньне. Тэлефон на тумбачцы. На стале — магнітафон.

У гэтым пакой жыве ОНА (з націкам на першы склад), дзяўчына гадоў 23—25-ці. Вось і яна сама — коціца ў сваім інвалідным крэселку, да поясу накрытая пледам, у нейкай съветленькай блузцы. Робіць яна гэта даволі спрытна, ніякіх лішніх рухаў, ніякіх прыкметаў анеміі, вось толькі што — у інвалідным крэселку. Яно ж, гэтае крэселка,— зграбнае, зручнае, кампактнае. Але лепей, вядома, было б без яго.

ОНА якраз коціца ад ложку да стала. Спыняеца, спачатку як быццам хоча ўключыць магнітафон, але перадумвае. Потым падымае край абрусу, зазірае пад яго, нават нешта

*Пераклад
з украінскай —
Уладзімера
АРЛОВА.*

кратает там рукой. Апускает абрус. Разворочаецца, ад'язджае ад стала і накіроўваецца да вакна. Пад'язджае да яго трохі наўзбоч, застаючыся да нас у с фасу. Адчыніе вакно. Урывающа гукі вуліцы: бязладная людская гамана, рух транспарту.

ОНА (*выглядаючы кагосці за вакном*). Цёця Хона!.. Цёця Хона-а-а! Добры дзень! Хадзіце сюды, бліжэй. Усё адно ўсе пайшлі ўжо на працу, скончыўся ваш гандаль ранішні. Да полудня ўжо нікога ня будзе... Ну яшчэ раз — добрага здароўя, цёця Хоначка-а! Ці прыгрэлі мне дурманчыку? Адну, маленкую порцыйку... А прыправачка ў вас да яго якая? Жучок? Павучок? Прусачок? Ну давайце з павучком, колькі ў вас такая порцыйка каштую? Пятнаццаць? Ого!.. Яшчэ ж на мінульым тыдні была за дванаццаць-трынаццаць... Ну добра, давайце!.. (*Адрываеца ад вакна, імкліва пад'язджае да стала, лезе рукой пад абрус, туды, куды нядайна зазірала, выцягвае нейкія банкноты, адлічвае патрэбную колькасць і, заціснуўши іх у руцэ, коціца да вакна. Падаўши грошы ў вакно, атрымлівае адтуль порцыю дурману з павучком, якую патрошки, смакуючы, пачынае есьці.*) Сма-ачна!.. Толькі порцыі нейкія зусім маленкія сталі. У школе, памятаю, бывала, як купіш, дык і сябровак усіх пачастуеш, і сама не даясі... А можа, так толькі здаецца... У дзяцінстве ўсё вялікім здавалася... А наогул, што новага, цёця Хона? Ну як гэта — нічога?.. Мусяць жа быць у вас хоць нейкія навіны. У мяне? Вось у мяне й праўда анічагуткі. Што тут можа прычыніцца, у гэтых чатырох сьценах... Пенсію вось сёньня прынеслі, цёмна-шэрую, персанальную, дык гэта я за яе і банкетую. Ну так, персанальная. Не такая ўжо й вялікая... Ой, усё вы ведаць хочаце. Васемсот пяцьдзесят чыстымі, без падатку. Хіба гэта грошы ў наш час? Не, яшчэ стыпендыя ёсьць ад съветла-шэрых, я ж ва ўніверсітэце нібыта вучуся дагэтуль. (*Горка ўсьміхаецца.*) Съмешна сказаць — ажно чатырыста... Ну, так-сяк перабіваюся. (*Смакуе дурман, адкусваючы яго маленкімі кавалачкамі.*) М-м-м-м... Ды не, чаму сумна? Ня сумна. Ды тое самае, што й цяпер раблю — сяджу каля вакна ды на Чорны пляц гляджу. Не, ну, вядома, на Шэры, колькі таго часу прамінула, як яго пераназвалі? Так адразу людзей не перавучыш... А памятаце, цёця Хона, тыя часы, ну пэўна ж памятаце, у вас большая частка жыцця тады прайшла... Гэта я яшчэ маленккая была, і то... Аднойчы ў нас у школе хлопец адзін, як усе съпявалі “Мы пойдзем у чорныя далі!”, узяў дый засыпаваў “у шэрыя далі”. Ой, што яму за гэта было-о! І з чарнянітага яго выключылі, і ў съпецшколу запраторылі, і з бацькамі разабраліся. Поўны ідэятызму!.. Не, ну цяпер гэта ўсё нібыта мінулася пакрысе. Але яшчэ як першыя мітынгі супроты улады чорных праходзілі, памятаце? Як на тых мітынгах першыя шэрыя съцягі зъявіліся — што там было! Гэта ўжо цяпер усе папрываюцца, але іх мала, самыя закаранелыя. І пераважна цёмна-шэрыя. А ўчора быў мітынг-пратэст эсэсому — съветла-шэрый моладзі. Той хлопец, што я вам расказвала, ну аднакласнік мой, цяпер у іх за правадыра. Я ў вакно глядзела, крыкнуць нават хацела, але хіба дакрычыцца праз той гвалт...

Не, вы нешта не пра тое думаете. Не, з ім у мяне нічога не было, мы і ня бачыліся амаль, як яго ў съпецшколу перавялі. А не, гэта іншы мяне праводзіў, іншы... Так-так, чарнявы такі, высокі. Але гэта зусім іншы, цёця Хона, таксама мой аднакласнік і ва ўніверсітэце потым аднакурснік. Так, і ён цяпер у съветла-шэрый моладзі, правільна. І значок

носіць, і кашулю съветла-шёрую. Бач, як вы ўсё запамяталі... Не, чаму пакінуў? Мы й цяпер сустракаемся. Ён сюды да мяне заходзіць... Заходзіў... Цяпер вось пару тыдняў, праўда, ня быў, але тэлефанаваў. У іх там, у эсэсэме, кажа, справаў — хоць спаць не кладзіся. А чаму я павінна яму ня верыць? Які яму сэнс хлусіць?.. Каб ён захацеў мяне пакінуць, то так і сказаў бы. Што я, яго затрымаць магу? У нас з ім ўсё на поўным дверы. (*Паўза. ОНА слухае суразмоўніцу за вакном.*) Ці мала што вы там бачылі. Я нават ведаю, пра каго вы кажаце. Гэта Мона, Монка, таксама аднакурсніца нашая, высокая такая, чарнявая, і з вачымі величэзнымі, праўда? Ну, гэта яна і ёсьць... Дык што, ён ужо ня можа і з дзяўчынаю па вуліцы прагуляцца?.. Тым больш, што яны або — актыўісты сваёй факультэцкай філіі эсэсэму... А вы адразу богведама што думаеце. Не... А я вось сабе думаю — купіць у вас яшчэ адну порцыйку трэба, малюпасен'ку, зусім без прыправы... За дзясятак зробіце съпецыяльна для мяне, цёця Хоначка? Зараз, ужо даю. (*Коціца да стала, дастае з-пад абрусу дзясятку, падае яе ў вакно, а адтуль атрымлівае маленечкую порцию дурману.*) Дзякую, цёця Хона, дзякую даражэнская! (*Смакуючы, пачынае есьці.*) Так, мы яшчэ ад школы сябруем. І паміж намі заўсёды нейкае змаганьне было, суперніцтва. Троесамых прыгожых вучняў у класе — ён, я і Монка. На чорную гадавіну — заўсёды граматы пахвальныя. На ўесь наш выпуск — трои чорныя атэстаты — яму, мне і Монцы. Так, ну тады ж усе былі і ў чарнянках, і ў чорнай моладзі. Дык нас жа ніхто й не пытаяўся, цёця Хона, хочам мы ўступіць ці не! Так гуртом і запісвалі. Не, вы мне тут пра сваю маладосьць не кажыце, для вас гэта яшчэ сапраўды съятое было, усе тыя чорныя ідэалы. А сярод нас хіба верыў у іх хоць хто?.. Ды пэўна, што ўжо ніхто! Адзінае, дзеля чаго праглі здабыць чорны атэстат — гэта каб ва ўніверсітэт паступіць. Ну, вядома. Усе выпускнікі нашага году дзе? — на вытворчасці. Толькі мы троесамы. (*Згадаўшы пра свой стан, ніякаве.*) Цяпер ужо двое, праўда... А ён, цёця Хона, ён з усіх нас — най-най-най... Наймудрэйшы, найталенавіцейшы і наогул. Бо я, перапрашаю, задніцай брала, уседлівасцю. Часам і да трэцяй, і да чацвертай гадзіны надтымі падручнікамі вочы сълепіш, а ўраныні ў школу на ватных нагах паўзеш. У Монкі там тата... ну, вы самі разумееце, дзе... (*Робіць шматзначны жэст.*) А ён — яшчэ з першых класаў, памятаю, — праста злётуту ўсё хапаў! На любое пытаньне і сярод ночы, відаць, адказаць мог. Кантрольныя лускаў, як гарэшкі... Такая ў хлопца галава! Проста скарб!.. А які сумленны быў — ні съпісаць у яго, ні падгледзець — нават ня думай. І не падкажа ніколі. І цяпер таксама, у тым сваім эсэсэме — не апошні ж чалавек, старшыня факультэцкай філіі — а ні на якія сімпозіумы-адпачынкі, ні на якія канферэнцыі-забаўкі — ні нагой. Толькі законна абраныя дэлегаты. Вось такі ён...

Дзе, у тых?.. Ды не, цёця Хона, занадта ён сумленны для гэтага... Ну, яны ж скрэзь былі. У кожнай школе сядзеў побач з дырэктарскім кабінетам паддарадца, а то й цэлы дарарадца. А ва ўніверсітэце яшчэ нядаўна та-кое рабілася... Не, ну вы ж ведаеце, яны цяпер як быщам прынялі прысягу на вернасць. Яны ж ня могуць яе парушыць, праўда ж? А ён? Напэўна выклікалі на гутаркі. А каго тады не выклікалі? (*Задумваецца.*) Цёця Хона, а цёця Хоначка... Можна вас пра нешта папрасіць?.. Ну бачыце, вы ўжо й самі здагадаліся. Зьбегаеце? Ну колькі... Я вам дам дзвеўсце, а вы ўсю рэшту пакіньце сабе. Так, я ведаю, таксама падаражэла, але думаю, за сто семдзесят — сто восемдзесят яшчэ купіць можна. Найтаньнейшага. Добра? Ну, цёця Хоначка, што я бяз вас рабіла б?.. (*Усьцешана ў хутка едзе да стала, вынімае адтуль, з-пад абрусу, пару буй-*

нейшых банкнотаў і перадае іх у вакно.) Ну, я тут чакаць вас буду. Толькі вы хутчэй, цёця Хона, ня байдзеся... (Замаўкае, праводзіць позіркам кагосыці за вакном, колькі часу моўкі глядзіць на пляц.) О, зьбірающа. Зноў мітынг. Ой, а як пацымнелі съягі ў цёмна-шэрых. Амаль чорныя... І ў съветла-шэрых таксама. Ужо амаль цёмна-шэрыя. Супраць чаго ж гэта яны сёньня будуць выступаць? Відаць, зноў супраць мольвы. Яны супраць яе выступаюць, а яе ўсё адно будуюць. Мальвісты, мольва... Знаўцы ва ўсіх газетах ім утлумачваюць, што выбух Паўднёвой мольвы — чыстая выпадковасць, што мольвы калі й выбухаюць, то не часыцей як раз на сто тысячаў гадоў... А яны ўсё адно... супраць... Ну, іх таксама можна зразумець. Трэба ж выступаць... супраць... ну хоць чаго-небудзь супраць... (Зынячэўку страціўши цікаласць да заваконнага жыцця, пад'язджасе да стала, уключае магнітафон, які цяпер працуе як радыёпрыёмнік.)

ГОЛАС ДЫКТАРА: А зараз перадаем апошнія навіны. Блок так званай “чорнай меншасці” верхнія палаты Народнай нарады даслаў Прэзідэнту пакет патрабаваньняў і прапановаў, скіраваных на рашучае і беспаваротнае аздараўленне эканомікі, пераадоленне гіперметаінфляцыі і разбалансаванасці загаднай і выкананічай дысцыпліны. Пад заявай, якая заклікае кіраўніка дзяржавы да рашучасці і цывёрдасці ў правядзеніі жорсткай гаспадарча-еканамічнай лініі, паставілі свае подпісы дэлегаты Чорнік і Чарненка, дэпутаты Чарнечу і Чарняк, сенатары Чорны, Чарнецкі, Чарніушчы, Чарнільны, Чарневіч, Чорнер і Чорман.

ГОЛАС ДРУГОГА ДЫКТАРА: Працягваеца перасяленне жыхароў паўднёвых раёнаў Маратарскай вобласці ў суседнія Тарамарскую і Раматарскую. Працоўныя Тарамаршчыны, быццам родных, прымаюць перасяленцаў з тэрыторый, пацярпелай ад выбуху Паўднёвой мольвы. Адначасова працягваеца збор сродкаў на аднаўленне пашкоджанай выбухамі секцыі дванаццатага тэрміналу Паўднёвой мольвы. На сёньняшні дзень сабрана ўжо каля...

(ОНА выключае транзістар, трохі пасядзеўши ў задуменіі, коціцца да вакна.)

ОНА: Ну дзе ж яна?.. О, ідзе нарэшце!.. Цёць Хона! Ой, а што такое? Давайце, давайце хуценька... (*Нецярпіва цягне руку за вакно.*) Што? Вось табе й маеш... Ды што вы кажаце? Ну так. Ну так, вядома, з-за мяне, тут няма чым крыць... Цёць Хоначка! Але я думаю, гэта проста нейкі боўдзіла вас напалохаў. И ніякі ён не дарадца. З чаго б там дарадцу ашывацца, яму што іншага клопату няма? А па-другое, дарадца — каб гэта быў сапраўды дарадца,— ён бы да вас і не падыходзіў, ён бы толькі сьвіснуў, зьбеглася б з дзясятак выкананіццаў, і ў мірг вока і вас падмялі б, і прадаўца таго таксама... Гэта вас па прастаце вашай... Дык колькі, вы кажаце, яму далі? Пяцьдзесят? Усё, што заставалася? Яшчэ й свае даклалі? (*На імгненіе задумваецца.*) Ну, добра, цёць Хона, аддам я вам ту ю пяцідзесятку. (*Неахвотна пад'язджасе да стала, выбірае пад абрусам кутюру і з ёю зноў едзе да вакна.*) Вось, вазьміце, цёць Хоначка, і даруйце, што на такую прыгоду вас паслала!.. А цяпер давайце, ну давайце ж! (*Нецярпіва працягвае руку ў вакно і нарэшце атрымлівае адтуль нейкую пляшачку з вадкасцю колеру гарбаты сярэдняга мацунку.*) Ой, дзякую, цёць Хона, вельмі-вельмі!.. Ну вы ж прыходзіце сюды паабедзе, можа які гандаль хоць надвечар будзе. Дый мне трошкі сум разьвеце. Добра, цёць Хона? Ну, па-па...

ОНА прыціскае пляшку да грудзей, сядзіць у крэслку, лёгенька пакалыхваю-

чы яе, быццам дзіця. Потым кладзе пляшку сабе на калені й падтрымлівае адной рукой. Другой прычыняе вакно. Асьцярожна пад'ядждае да тумбачкі з тэлефонам. Адчыняе тумбачку, вынімае адтуль невялікую чарку. Адкаркоўвае пляшку. Налівае поўную чарапчу і адным глытком выпівае. Амаль адразу адпраўляе наўздангон другую чарапчу. Зняможана адкідваецца ў крэселку, трymаючы чарку і пляшку як найвялікшую каштоўнасць. Колькі хвілінаў сядзіць бяз руху. Урэшце, спрэянуўшыся, ставіць пляшку ў чарку ў тумбачку, зачыняе яе. Выядждае на сярэдзіну пакою. Яе рухі зноў дакладныя й упэўненыя. Набліжаецца да стала, націкае на клавішу магнітафону. Гучыць народная песня “Гарэла сосна, палала”. Рухаючыся ўжо амаль у рытме песні, падкочвае крэселка да шафы, адчыняе ў ёй дэзверцы і дастае белы шлюбны вэлюм. Пазіраючы на сябе ў люстэрка на нутраным баку дэзверцаў, накладае вэлюм на галаву. Зачыняе шафу, ад'ядждае ад яе на сярэдзіну пакою. І пачынае танцаваць у сваім крэселку. Страшна танцуе. Прыгожа танцуе. Страшна прыгожа танцуе.

Канец першай дзеі

ДЗЕЯ ДРУГАЯ

Той самы пакой. Можа, толькі хвілю таму ОНА яшчэ танчыла ў сваім крэселку. Але зараз песня скончылася, і яна выключае магнітафон. Трохі задыхалася. Вышірае рукою твар, здымает вэлюм і хавае яго ў шафу. Папраўляе валасы. Задумваецца. Але гэты яе одум лёгкі, бо “пад кайфам”. Потым яна яшчэ нейкую хвіліну рухаецца па пакоі, урэшце зноў пад'ядждае да вакна, адчыняе яго й вызірае.

ОНА: О, цёць Хона, вы ўжо зноў тут? Так хутка? Я што рабіла? Так, музыку слухала. Што, ажно там чуваць было? Няўжо? Я й ня думала, што так гучна будзе. Што? Ды не, як бы гэта я танцавала?.. Я толькі ў ложку ды ў гэтым крэселку сваім і жыву. Не, не ўстаю, зусім не ўстаю. Ну, пэўна што нясоладка. А што зробіш. Ну, доктар сказаў, што ўжо ніколі, што аж да самага... аж да самай... ну, назаўсёды, адным словам. Ну, так... Ой, цёць Хона, вы мяне пра такое пытгаецяся. Ну як я вам раскажу? Цяжка гэта мне. Гэта ж колькі ўжо?.. (Задумваецца, прыгадвае.) Ну, больш, як паўгода таму, бо чатыры месяцы, як мяне з шпіталю выпісалі, і два з паловаю месяцы я там, у тым шпіталі правалалялася...

Гэта тады, цёць Хона, было, калі дэманстрацыі супроты мольвы пачаліся. Адразу, як яна выбухнула, у самыя першыя дні. Эсэсэм тады яшчэ ня быў дазволены, але мы ўжо ўсе сабе шэрыя кашулі пашылі... Гм... Ну, гэта зараз мне съмешна, пасъля ўсяго. А тады мы так сур'ённа ўсё ўспрымалі, ставіліся, як да... Ну дык вось... Я сабе, памятаю, такую шырокую пашылу і не запраўляла ні ў штанцы, ні ў спадніцу, так навыпуск і насіла... Вось... І была ў нас маніфестацыя, проста ва ўніверсітэце, на двары. Эсэсмаўцы тады вырашылі ўсіх на яе сабраць — і прыхільнікаў сваіх, і несвядомых розных... Ну а каб неяк на іх паўзьдзейнічаць, паўплываць, — гэта ён мне парай, — я стала на браме, вы ж ведаецце тыя вароты, што на ўніверсітэцкім двары, высокія такія, прыгожыя, каваныя, узорыстыя... Гэта ж ён папрасіў мяне, і я, калі ўсе ўжо сабраліся... я браму зачыніла... ну, гэта значыць дзьве палавінкі звяла, а замка ў нас не было, замок жа ў вартайніка, — дык ён мне даў паліцэйскія кайданкі, і я імі, адным бранзалетам, браму і замкнула. А другім сябе да яе прыкавала... За руку. (ONA часта спыняецца, відаць, што ўспамін ёй даеца нялёгка.) Вось...

Ідзе гэты мітынг, съветла-шэрыя свае прамовы гавораць... А нехта, ну, відаць, з універсітету, можа, і рэктар сам,— нехта, значыць, паліцыю выклікаў. Я толькі азірнуцца пасыпела — з вуліцы заязджаюць два чорныя браняходы. І — проста на браму, на ўсёй хуткасці... Ну а брама — ясна, на мяне... І яны мяне... пад брамаю... ну, прыціснутую, вы разумееце? — так і штурхалі цераз увесь двор, метраў, пэўна, з пяцьдзесят... Не, што вы, гэта мне потым рассказалі. А я съядомасцьця страціла, амаль адразу, як на мяне брама ўпала... Ну а апрытомнела толькі праз колькі тыдняў, у шпіталі. І то не адразу... патрошкі да памяці прыходзіла... урыўкамі. Ой, які гэта жах, цёць Хона, як усё цела балела... Бр-р-р... (*Перасмыкае плячыма.*) Усіх тады, ведама ж, разагналі, а мяне ў шпіталь адвезылі. Вось... Дактары казалі — яшчэ дзіва, што наогул жывая засталася... Ды досьць, цёця Хона, не магу я пра гэта больш згадваць. Досьць. (*Панура сядзіць у крэсьле, звесцішы галаву на грудзі. Раптам звоніць тэлефон на тумбачцы.*) Да-рүйце, цёця Хона, хтосьці мне тэлефануе. (*Хуценка прычыние вакно, пад'язджае да тэлефону.*) Алё! Я слухаю! Хто гэта? (*Імгненна мяняе тон на сухі ды халодны, нават з твару мяняеца.*) А, гэта ты? Ну і што ты хочаш? Ну, калі ёсьць пра што, дык чаму б і не пагаварыць... (*Паўза.*) Так... Так... Ну, гэта ты так думаеш... Ну. Угу... Умгу... Так. Усё. Усё! Досьць! А цяпер паслушай ты мяне! Чуеш?! Зараз я табе хачу нешта скажу! Слухай і не перабірай! Ты заўсёды ад мяне жывілася, ты яшчэ ў школе прысмакталася! З того часу і сядзіш на мне, паразітуеш!... Дамашнюю съпісаць, кантрольную скатаць, лабараторную зьдзерці! Ты хоць адзін экзамен здала без маіх шпаргалак? И ня толькі ў школе, ня толькі ў навуцы — ва ўсім! Калі на першым курсе мы ў лес езьдзілі, і я букецік канваліяў сабе на куртку прыкалола, ты адразу ж сабе тое самае зрабіла. Яшчэ і ва ўніверсітэт назаўтра з ім прыйшла! А ўсе зьдзіўляюща-захапляюща — ах, гэтая Мона, ах гэтая Моначка, які густ, якая фантазія! А гэта мой густ, мая фантазія!.. Калі я пачала курыць, ты таксама не завабілася. І не якуюсь іншую марку, а таксама “Фільбара”! А потым я, аднойчы — мы сядзелі ў кавярні, утрох, ты павінна памятаць, — дык вось, даставала я тады цыгарэту з пачку, а яна была апошняя, яшчэ й надламаная. І я адарвала фільтр і выкінула. І курила яе так, бяз фільтру. А праз хвіліну ты дастала з сумачкі пачак — і таксама адшыкнула фільтр і закурила. Што, скажаш — не? А мне зрабілася съмешна — якая ты ўбогая, як ты нічога ня можаш, ня здатная сама прыдумаць. Я піла мене бяз цукру — і ты піла мене бяз цукру. Я грызла трык — і ты грызла трык. Неяк у размове я выпадкова згадала, што сплю дома без падушкі, не люблю, калі галава вышэй. І я ўпэўненая, што з наступнае ночы ты таксама спала без падушкі! Ты крала ў мяне ўсё — мае фасоны, мае густы, мае выразы, мой стыль жыцця!

І зараз я скажу табе самае галоўнае! Я скажу табе, навошта ты ўсё гэта рабіла! Зьбіралася ўкрасыці ў мяне яго! Але ня думай, быццам гэта табе ўдалося!.. (*Замаўкае, усхліпвае, кладзе слухаўку на апарат. Бяздумна сядзіць каля тумбачкі. Праз некалькі секундаў тэлефон звоніць зноў.*) Ой, ну што ж гэта такое? (*Здымает слухаўку.*) Ну. Чаго ты яшчэ хочаш? Ну, кажы... (*Слухае тэлефонную суразмоўніцу.*) Ты хлусіш! Я табе ня веру!!! (*Амаль на мяжы рыданьня.*) Ты хлусіш, Монка, хлусіш! Я ня веру табе! Я не паверу, пакуль ён сам ня скажа! Сука ты, Монка! (*Кідае слухаўку. Скурчыўшыся ў крэсьле, затуляе твар рукамі і ў такой паставе сядзіць даволі доўга — некалькі хвілінаў.*) Зноў звоніць тэлефон. Бярэ

слухаўку нібы спрасоньня — млява, неахвотна.) Слухаю. Так, гэта я. Так. Пазнала, чаму ж не?.. У мяне? Усё нармальна. Патрошку-паціхенъку... А ты як? Ага... Ну, зразумела... А ты гэта да мяне як пазваніў — сам надумаўся ці Монка парайла?.. Калі пытаюся, значыць, ведаць хачу. Маю падставы. Званіла яна мне. Вось нядайна, пару хвілін таму... Што казала? Рознае казала... Ну, ты ж ведаеш, як мы з ёю... И сказала, між іншага, што тады, калі... калі той наш мітынг разганялі, калі мяне ну... брамай прыціснула... сказала, чуеш? — што гэта ты тады паліцыю выклікаў!.. (Паўза.) Так. Так, я цябе добра чую і ўважліва слухаю!.. Так, я ведаю, што змаганье не бывае без ахвяраў і без крыві! (Зноў амаль істэрыйчым тонам, у якім затайліся рыданьні.) Так, ахвяры й пралітая кроў гуртуюць нашыя шэрагі! Вашыя шэрагі, чуеш?! Ты доўга думаў, ты добра ўсё ўзважыў, перш чым так ненавязыліва даў мне кайданкі й прапанаваў заблакаваць браму... Гэта мусіла зрабіць якраз я... Так, так, у змаганьні не бывае без ахвяраў... А ці ведаеш ты, што калі мяне прывезылі ў шпіталь, дык перш чым пачаць зьбіраць мяне па шматочках, па кавалачках, яны, дактары, выніялі з мяне... дакладней, яно ўжо само выйшла з мяне... тое, што павінна было... называцца... майм дзіцём. Нашым дзіцём, любы... Так... гэта ўсё нездарма было — і тое, што мяне тады бясконца ванітавала, і шырокая шэрая кашуля навыпуск, якую я сабе пашыла. Ты яшчэ съмяяўся — навошта такі балахон? Ты сапраўды нічога ня ведаў? Ты сапраўды ні пра што не здагадваўся ці ты толькі так бліскуча выконваў сваю ролю?.. Бо я ўжо цяпер і не разъбяруся... Што? Навошта? Навошта — сюды, да мяне? Што ты хочаш мне растлумачыць? Што ты можаш мне растлумачыць? Што? Ну...

Відаць, што размова абарвалася з таго боку. Трохі патрымаўшы слухаўку перад тварам, ОНА павольна кладзе яе на апарат. Сядзіць моўчкі, засяроджана, спакойна, паклаўшы руکі на калені. Зноў гучыць тэлефонны званок. Хутка здымает слухаўку.

ОНА: Слухаю! Так! Так, гэта я, пане дарадца! Пане старшы дарадца!.. Так. Так точна. Згодна з вашымі інструкцыямі, пане старшы дарадца! Усё так. Зараз ён будзе ў мяне, пане старшы дарадца. Так. Так точна! Слухаюся, пане старшы дарадца! Будзе выканана, пане старшы дарадца! Дзякую, пане старшы дарадца!

Упэўненым дакладным рухам кладзе слухаўку на тэлефон. Выязджае на сярэдзіну пакою. Скідае плед з каленяў. Там, пад пледам, на ёй толькі трусікі. Падымаецца з крэсла. Разымінае ногі, якія, напэўна, пасыпелі зацекчы. Падыходзіць да шафы. Сыцягвае блузку цераз галаву. Кладзе яе ў шафу, а наўзамен вынімае цёмную сукенку й калготы. Не съпяшаючыся, акуратна апранае іх. З ніжнім шуфлядам дастае чаравікі на высокіх абцасах. Якраз тады, калі ступае ў іх, у дзіверы нехта звоніць. Два кароткія звонкі.

ОНА: Хвілінку! Пачакайце, калі ласка!..

Прычыняе ў шафе дзіверцы. Спакойна сядзе ў крэсла, уладкоўваеца зручней, затуляе ногі пледам. Усім крэслам, усім целам разварочваеца да дзівярэй. У іх зноў звоняць.

ОНА: Адчынена! Заходзьце!..

З а с л о н а